

Завершуючи, слід зазначити, що вивчення проблематики правопотреб виглядатиме як логічне продовження розпочатого раніше дослідження питань об'єкта права, дозволить з інших ракурсів оцінити сучасні теоретичні підходи до розуміння природи та можливостей правоутворення та правореалізації, переконатись у провідній ролі правопотреб у зазначених процесах, що у свою чергу суттєвим чином наблизить перспективи позитивної реалізації давно затребуваних системних реформ в Україні.

Література

1. Studies.in.ua > krtstovska-nm-teorija-der...
2. Теорія держави і права : посіб. для підгот. до держ. іспитів /Д.В. Лук'янов, С.П. Погребняк, В.С. Смородинський, Г.О. Христова; за заг. ред. О. В. Петришина. 5-те вид., доп. і змін. Х.: Право, 2016. 198 с.
3. Ведерніков Ю.А., Грекул В.С. Теорія держави і права: навч. посіб. для підготовки до держ. іспиту. Дн-вськ: Юр. акад. МВС України, 2002. 120 с.
4. Курінний Є.В. Предмет і об'єкт адміністративного права України: монографія. Д.: Юрид. акад. МВС України; Ліра ЛТД, 2004. 340 с.
5. Курінний Є.В. Реформування українського адміністративного права: декілька тез про сутність процесу // Адміністративне право і процес. 2013. № 2(4). С. 5–15.

Кучук Андрій Миколайович,
професор кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

«РІВНІСТЬ ЧОЛОВІКА І ЖІНКИ» v. «ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ»

Протягом останніх двадцяти років в Україні значно зросла актуальність питання гендерної рівності, відповідно, збільшилася кількість наукових праць за цією тематикою: дисертаційні дослідження, наукові статті тощо. Слід відмітити, що для західної, зокрема європейської цивілізації проблематика гендеру уже не є новою як у науковому, так і правозастосовному аспектах (так, Європейським судом з прав людини вироблено підхід до розв'язання юридичних конфліктів за цією проблематикою).

Між тим питання гендеру є доволі важливим, оскільки дозволяє виявити рівень толерантності у суспільстві (у зв'язку з цим не можемо не згадати слова вітчизняного правника про те, що саме гендерна рівність – як і цінність життя людини, переривання вагітності – є тією категорією, відносно якої існує різне її сприйняття у кожній цивілізації [1, с. 251]. Для українського ж народу це питання є вкрай «болючим». «Для українського суспільства, не дивлячись на сприйняття ідеї рівності усіх людей у правах незалежно від «раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками», коли мова заходить про мирні зібрання сексуальних

меншин одразу наведений конституційний припис відходить на другий план» [1, с. 251]. «Єдине, на що звернули увагу і заступник міністра, і наші колеги, які виступали переді мною, це позиція Всеукраїнської ради церков, де йдеться про запровадження через ці закони якраз категорії гендеру і сексуальної орієнтації. Це є неприйнятно в нашому суспільстві. І ми чули під стенограму, що вони будуть вилучені на друге читання. В такій редакції, я думаю, що ми можемо підтримати і цей закон, і наступний, і конвенцію. І я дуже сподіваюся, що всі ми будемо пильно стежити, щоб на другому читанні вони не були ніяким чином там представлені» [2] – зазначив Ю. Мірошніченко під час обговорення у Верховній Раді України проекту Закону про запобігання та протидію домашньому насильству (зауважимо, що відбувалося це не на початку 90-х років ХХ ст., а 17 листопада 2016 року). Відтак, виникає певна юридична колізія між європейськими стандартами (стандартами Ради Європи) і українськими, що не може не позначитися на процесах входження України у європейський простір.

«Gender» і «sex» дійсно різні за змістом, особливо чітко це проявилось починаючи з 2-ї половини ХХ століття (особливо у європейській культурі). Не вдаючись в історичні екскурси, наголосимо, що рух за зрівняння жінок у правах з чоловіками виник доволі давно: «Фемінізм має давню історію – принаймні з 2-ї пол. ХІХ ст. Саме в той час було визнано існування «жіночого питання» і в Україні. Жінки-феміністки взялися за просвітницьку роботу, соціальну діяльність, почали ставити питання про рівність прав жінок із чоловіками» – зазначає І. Ворчакова [3].

О. Гриценко-Веселовська відзначає, що «сутність жіночого руху полягала в боротьбі жінок за зрівняння прав з чоловіками в економічній, політичній, культурній сферах життя, а також їх участь у загальнополітичному процесі. Цей рух також нерідко називали феміністським (від лат. femina – жінка), а в англосаксонських країнах – суфражистським рухом (від англ. suffrage – виборче право), а жінок, що боролися за право голосу – суфражистками» [4, с. 477].

Таким чином, рух жінок за зрівняння у правах з чоловіками виникає раніше за рух, метою якого є гендерна рівність (адже і сам термін «гендер» виникає пізніше. Доволі чітко на зміст цього терміна вказує Л. Воронько: «Термін «гендер» виник у Великій Британії і в перекладі з англійської означає рід. Спочатку це слово використовувалося для позначення граматичного роду (чоловічого, жіночого, середнього). У новому сенсі поняття «гендер» застосував у 1968 р. американський психолог Р. Столер з метою розрізнення «маскулінності» і «фемінності» як соціокультурних характеристик чоловічого і жіночого. Проте існує думка, що термін «гендер» запозичив з граматики та вперше ввів у науковий обіг видатний сексопатолог Дж. Мані, якому під час вивчення гермафродитизму і транссексуалізму необхідно було розрізнити загальностатеві властивості» [5].

Необхідність введення нового терміна (який спочатку позначав не лише чоловічий і жіночий, але й середній рід) зумовлено усвідомленням суспільством наявності іншості. Дуже чітко це відмічено у праці «Гендерна рівність і

недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів»: «Гендерні студії охоплюють такі наукові напрями:

жіночі студії (women's studies) – вивчення жінок та їх досвіду;

феміністичні студії (feminist studies) – відрізняються від жіночих студій тим, що вивчають, передусім, владні відносини, патріархат, андроцентризм;

чоловічі студії (men's studies) – вивчення нерівностей та ієрархій, владних відносин серед чоловіків, досвіду і ролі чоловіків у суспільстві;

студії про геїв і лесбійок (gay and lesbian studies) – вивчення досвіду і життя геїв і лесбійок;

квір студії (queer studies) – більш критичні, ніж попередні; охоплюють ширший об'єкт дослідження (категорії людей, які не вписуються у традиційну норму «жіноче-чоловіче»), критикують гетеронормативність» [6, с. 9].

Особливо чітко відмінність між фемінізмом і гендером проявляється при аналізі явища транссексуальності. «Транссексуальність – термін, що позначає ідентифікацію особистості із гендером, який відрізняється від її біологічної статі. Його визначальною ознакою є бачення себе особою протилежної статі та бажання змінити свою біологічну стать на протилежну. ... Транссексуали страждають від глибокої незадоволеності власною гендерною ідентичністю (гендерна дисфорія), відчувають сильну відразу до свого тіла...» [7].

З цього приводу Європейський суд з прав людини ще у 1992 році зазначив: «Правові ситуації, що складаються, можуть виявитися доволі складними. Виникає низка проблем, серед яких: визначення транссексуальності, згода та інші умови, які належить виконати до операції; умови, за яких може бути дозволена зміна статі; правові наслідки хірургічного втручання, здатність жити в новому сексуальному образі; міжнародні аспекти (місце проведення операції); правові наслідки зміни статі, що мають зворотну силу (внесення змін до актів цивільного стану); можливість обрати інше ім'я; конфіденційність документів і відомостей про зміну статі; наслідки в родинному аспекті (право одружуватися, доля існуючого шлюбу, походження дітей) і т. д.» [8].

Таким чином, поява терміна «гендер» зумовлена усвідомленням суспільством не лише біологічних характеристик чоловічності та жіночності, але й психологічних, а також сексуальною орієнтацією, появою ЛГБТ-товариства. Тому рівність людей незалежно від статі та гендерна рівність різні за змістом (а, відповідно, і обсягом) принципи. Відтак, досліджуючи гендерну рівність неможна все зводити до біологічної статі – чоловік, жінка, обмежуючись принципом правової рівності людей незалежно від статі.

1. Кучук А.М. Теоретичні основи правового поліцентризму: монографія. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.

2. Електронний протокол засідання Верховної Ради України від 17 листопада 2016 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/radan_gs09/ns_el_h2?data=17112016&nom_s=5.

3. Ворчакова І. Фемінізм як ідеологія жіночих рухів. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/pidruchnuku/21/29.pdf>.

4. Гриценко-Веселовська О.В. Суфражизм як шлях забезпечення гендерної рівності у сфері виборчих прав // Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 51. С. 477–484.

5. Воронько Л.О. Гендерна політика в системі державної служби: поняття і сут-

ність. URL: academy.gov.ua/ej/ej16/txts/12VLOSPS.pdf.

6. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с.

7. Транссексуальність. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Транссексуальність>.

8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Б. проти Франції» від 25 березня 1992 р. URL: <http://www.echr.ru/documents/doc/2461455/2461455.htm>.

Маргулов Артур Худувич,
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор історичних наук, доцент

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ТА СУЧАСНІСТЬ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНУ ПРО «РЕІНТЕГРАЦІЮ ДОНБАСУ»

Наша держава сьогодні перебуває на шляху реального державотворення, коли кожен прийнятий правовий акт, прояв активності громадянського суспільства наближають її до порушення історичних зв'язків залежності з імперсько-радянським минулим. Шляхом до самостійності здолано багато перешкод політико-правового характеру, ментального освідомлення власної незалежності, але на часі постали нові виклики - відсічі зовнішньої агресії та реінтеграції власних територій у соціально-політичне та правове державне поле.

У контексті прийняття Верховною Радою України Закону про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях доцільно було б дослідити історичні паралелі, які презентують нам практичний досвід.

Події початку двадцятого століття для нашої держави визначились бурхливими подіями. У 1918 році четвертим Універсалом Центральною Радою було проголошено вперше у ХХ столітті незалежне національне державне утворення – Українську Народну Республіку. У той час держава відчувала на собі зовнішню військову агресію, проблеми з налагодженням дій центрального державного апарату та місцевих органів самоврядування, незакінчені процеси формування власних збройних сил, економічну кризу та конфлікт еліт. Перші кроки державності були нерішучими та болісними для всієї країни.

Незважаючи на хитке геополітичне становище, єдине, що об'єднувало населення країни, політичних лідерів, було майбутнє бачення незалежності держави. Держави, що охопила би території проживання етнічних українців. 22 січня 1919 року на Софійському майдані проголошено універсал про об'єднання Української Народної Республіки із Західно-Українською Народною Республікою у єдину державу. Цим правовим актом було засвідчено споконвічне прагнення українців, які геополітично були поділені по різних